

H. YENER TAŞ

ADANA MÜZESİ'NDEN KALIP YAPIMI KASELER

ÖZET

II. Philipos'un ölümünden sonra tahta geçen oğlu Makedonya Kralı Büyük İskender (III. Alexandros), on üç yıl (İ.Ö. 336-323) tahtta kalmış ve düzenlediği askeri seferler ile ülkesini İmparatorluk düzeyine çıkartmıştır. Büyük İskender'in generalleri tarafından bölgelere ayrılarak yönetilen İmparatorluk, Uzakdoğu'ya kadar yayılmıştır. Büyük İskender'in askeri seferleri, siyasi yönden olduğu kadar kültürel yönden de çok önemli sonuçlar doğurmuştur. Çünkü kültürel olarak Antik Hellen Uygarlığı, Mısır, Mezopotamya, İran ve Hint uygarlıklarıyla etkileşerek İ.Ö. 330-30 yılları arasında yeni bir uygarlığı yani Hellenistik Uygarlığı oluşturmuştur.

Klasik dönemin bitişi ve Hellenistik dönemin başlaması (İ.Ö. 330) ile seramik sanatında yeni form ve üsluplar ortaya çıkmıştır. Beyaz astarla kaplı, çeşitli renklerde boyanmış kabartma bezemeli seramikler, Hadra vazoları, kurşun astarlı vb. seramiklerin çıktığı Hellenistik dönemde en iyi bilinen gruplardan biri kalıp yapımı kaselerdir. Bunlar, yarı küresel forma sahip, kalıp yapımı ve üzerlerinde genellikle kabartma bitkisel bezemeler ya da figürler olan, kulpsuz kâselerdir. Hellenistik uygarlığın kapsadığı tüm bölgelerde karşımıza çıkmaktadır.

Arkeolojik açıdan zengin bir koleksiyona sahip Adana Müzesi 1924 yılında kurulmuştur ve Türkiye'nin ilk müzeleri arasında yer almaktadır. Adana Müzesi'ndeki kalıp yapımı kâselerin ele alındığı bu çalışmadaki malzemelerin tümü müzeye satın alma yoluyla kazandırılmış olup toplam otuz iki adettir.

Çalışmadaki amaç, Adana Müzesi'ndeki kalıp yapımı kaselerin tipoloji ve kronolojisini, üretim özelliklerini belirlemek, diğer Hellenistik merkezlerin üretimleriyle karşılaştırarak farklılık ve benzerliklerini ortaya koymaktır.

Adana Müzesi'ndeki kalıp yapımı kaseler hamur, astar, form ve bezeme açısından çeşitlilik gösteren bir gruptur. Satın alma yoluyla müzeye kazandırıldıkları için analogi, daha çok diğer bölge ve kent buluntularıyla kıyaslama yöntemiyle yapılmıştır. Bu konuda çalışan araştırmacılar tarafından kabul edilen bezemeye dayalı düzen kullanılmıştır. Diğer kentlerdeki ve müzelerdeki kalıp yapımı kaseleri inceleyen araştırmacıların değindiği gibi kil, astar ve form gibi özellikler sınıflandırma için sınırlı ölçüde etkilidir. Bezeme açısından beş ayrı grupta incelenen kaselerimizin bir adeti bindirme yaprak bezemeli gruba (%3,1), on dokuz adeti bitkisel bezemeli gruba (%59,4), altı adeti figürlü (18,7), 1 adet file (ağ) motifli (%3,1) ve beş adeti ise uzun taç yapraklı gruba (%15,6) dahildir.

Çalışmamıza esas kalıp yapımı kaseler her ne kadar satın alma yoluyla müzeye kazandırılmış olsalar da, Adana ve civarından gelmiş olduklarını düşünmekteyiz. Bu noktadan hareketle, Adana civarındaki Hellenistik yerleşimler ve Kilikia Bölgesi'ndeki diğer Hellenistik merkezlerden gelen benzer malzeme önem kazanmaktadır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Adana Müzesi, Kalıp Yapımı Kaseler, Helenistik, Megara Kaseleri.